

Canan Hatibođlu

Vatan Kitap

Ailenizden biri sorgusuz sualsiz alınıp götürülseydi ne yapardınız?

Herkesin “taş atan çocuklar” olarak bildiği TMK mağduru çocuklara edebiyat seyirci kalmadı. Müge İplikçi, Günışığı Kitaplığı’ndan yeni çıkan kitabı “Yalancı Şahit”te onlara “taş atan” sıfatından ziyade birer çocuk olarak bakıyor.

Canan Hatibođlu

- “Yalancı Şahit”i yazmaya nasıl karar verdiniz?

- Yaklaşık iki yıl öncesi... O zamanlar Vatan Gazetesi’nde değil, gazetenin Pazar ekinde yazıyordum. “En az sizin kadar masumuz” diye bir yazı kaleme almıştım Terörle Mücadele Kanunu (TMK) mağduru çocukları anlatan.

Yazı yayımlandıktan sonra birkaç okur mektubu aldım. Yazıdaki üslubu sevmiş ve anlattıklarım kendilerini yakın hissetmişlerdi. Ardından “Çocuklar İçin Adalet Çağrıcıları”na katılma çağrısı geldi. Seve seve katıldım o gruba.

“Çocuklar için Adalet Çağrıcıları” müthişti!

- “Çocuklar için Adalet Çağrıcıları” olarak neler yaptınız?

Türkiye’deki sivil toplum hareketine yön verecek, son derece önemli bir hareketti. Çocuklar lehine değişen kanunun bu insiyatif sayesinde gerçekleştiğini biliyoruz. Bu grubun ortak posta adreslerimize ilettiği haberler o kadar dehşet vericiydi ki! Bir hukukçu değildim, hiçbir zaman bir aktivist olarak da göremedim kendimi. Çorbada benim de tuzum olsun, bir şeyler yapayım istedim. Yapabileceğim en acil şey bu konuda bir kitap yazmaktı. Kitabın kurgusunu epey düşündüm. Sözünü ettiğim yazıdaki “En az sizin kadar masumuz” cümlesi kitabın neredeyse teması ve izleği oldu. Yazıyı kaleme aldığı dönemde Günışığı Kitaplığı’nın Köprü serisi için bir sözleşme imzalamıştım. Bir ilkgençlik romanı sözleşmesi... Sözleşmeyi imzalarken daha hafif bir konu vardı kafamda ama kalemim beni dinlemedi! Zaten kalemim beni hiç dinlemez! “Yalancı Şahit” mutlaka yazılacaktı.

ASIL SORUN BÜYÜYEMEMEK

-Türkiye’de 23 Nisan’da yüksek mercilerin koltuklarına oturtulmak dışında çocuklar genellikle görmezden geliniyor. Oysa çocukların yaşama dair pek çok sorunu var... Birçok konu içerisinden bu konuyu sizin için öne çıkartan ne oldu?

-Günışığı Kitaplığı’ndan daha önce bir çocuk kitabım çıktı: “Uçan Salı.” Yetişkinler için yazan bir yazardım o kitaba kadar... Ancak “Uçan Salı”dan sonra çocuklar ve gençler için de yazmam gerektiğini kavradım. Zaten bundan böyle yetişkinler için yazarken çocuk ve gençler için de yazmaya devam edeceğim. “Uçan Salı”

iyi tepkiler aldı. Zor anlaşılın, zor okunan hatta anlaşılmayan yazar sıfatımı iki paralık etti! 23 Nisan'ı örnek verdiniz ya ben bu Uçan Salı ile bir kanalın 23 Nisan özel programına davet edildim. Hoş bir deneyim! Ancak tuhaf olan şeyler vardı. Programın akışına bakarsanız Türkiye gençler dalında, çağ değil çağlar atlamış ve her şeyin güllük gülistanlık olduğu bir noktaya ulaşmıştı sanki... Nicedir 23 Nisan programlarını bu kadar yakın takip etmemişim, içim burkuldu. Hâl böyleyken onlar gerçekten umurumuzda mıydı? Onların gerçekten düşündükleri, hissettikleri, yaşadıkları? Hadi bizden geçti: Bizlere olan olmuştu; neden aynı şeyleri kendi çocuklarımıza yapıyorduk? Onların ruhlarıyla büyümelerine neden izin vermiyorduk? Kim bilir belki de asıl büyüemeyen bizlerdik. Aynı 23 Nisan'da ülkenin doğusunda çocuklara ateş edilmişti. Doğu'da çocuk olmakla Batı'da çocuk olmak arasında dağlar kadar fark vardı!

Sonuç: Düşünce, düşünceyi besledi. "Yalancı Şahit"teki Köstebek'in asıl sorunu büyümemek olarak karşıma çıktı. Kitaptaki çocuklarsa her anlamda hor görülen çocuklar olarak... TMK mağduru çocukların durumunu zaten takip ediyordum. Sözünü ettiğim yazıdaki "En az sizin kadar masumuz" cümlesi de sürekli aklımdaydı.

-Her ne kadar bir kısmı suçsuz olarak tutuklanıp ceza almış olsalar da basında da "taş atan çocuklar" olarak adlandırılan çocukların bir kısmı eylemlerde polisler ve panzerlere taş atmıştı. Bir çocuk neden taş atmak ister? Hangi koşullar onu "taş atan" sıfatına sürükler?

-Bir gün ailenizden bir birey sorgusuz sualsiz evinizden alınıp götürülürse; günlerce ondan haber alamazsanız, yine bir gün bir şekilde onun bir kuyuya atıldığını öğrenirseniz ne yaparsınız? Size, bu haldeyken bile şiddet uygulayan insanlara karşı ne yaparsınız? Bunların bizzat tanığı olmasanız da bir komşunuzun, bir akrabanızın, bir tanıdığınızın bu ya da benzeri koşullarda mağdur edildiğini duysanız ne yaparsınız?

YOK SAYILMAK DAHA ETKİLİ

-Taş atan çocuklar kadar, kot taşlama işçilerinin ölüme giden yolculuğuna da değiniyorsunuz kitapta... Hatta Yusuf'un hikâyesinde iki örgü neredeyse sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlanıyor. Yusuf'un ve diğer çocukların hayatlarının içinden babalarının ve akrabalarının adaletsizce ölmelerini çekip çıkarsaydık, onlar yine de "taş atan çocuk" olur muydu? Daha genel soracak olursam "taş atan çocuklar" olgusunun oluşmasında bir tek fakirlik mi suçludur?

-Hayır, sadece bu değil. Yok sayılmak daha etkili galiba. Yok sayılmak, umursanmamak, hor görülmek... Daha sayabilirim. Taş imgesinden yola çıkarak kot taşlama işçilerini de kitaba dahil ettim. Taş, temel imgelerden biri kitapta. Her yerde var. Günümüzde emeğin vardiıldığı noktaya bir gönderme yapmak için kot taşlama fabrikasını kitaba koydum. Siz insanların emeğini sömürürseniz bunun sonuçlarına da katlanmak durumundasınız. Yusuf'un öfkesinin temelinde kendisine ait olan her şeyin bir biçimde kendinden çalınması gerçeği var. Ailesi, kökeni, emeği... Kısaca yaşamı yaşam yapabilecek her şey. İnsanın insan olmasına katkısı olabilecek her şey bu çocuktan alınmış. Taş atmayacak da ne yapacak bu çocuk? Ya da bir basamak daha öteye gidelim: Öfkelenmeyecek de ne yapacak? Kaldı ki yazarken onun öfkesine çok saygı duydum.

-Olaylar sırasında sadece elleri terli olduğu için tutuklanan çocuklar da oldu. Suçlu olmadıkları halde çocukların tutuklanması bir tür paranoyaya mı işaretler?

-Paranoya bence burada hafif kalan bir sözcük.

-Tutuklanan, hapse atılan ve bunun psikolojisine oldukça uzun süre kalan çocuklar tekrar topluma kazandırılabilir mi? Özellikle tutuklanan çocukların yaş aralığına baktığımızda ilk gençlik/ergenlik gibi çok kolay etkilenebilecekleri ve yaşamları üzerinde iz bırakacak bir çağ oluşunu göz önüne alırsak bu nasıl mümkün olabilir?

Onları zor günler bekliyor. Bu çocuklar elbette topluma yeniden kazandırılabilirler. Ama bunun için harekete geçmek gerekiyor! Gelen haberler doğrultusunda biliyoruz ki bu çocuklar için hâlâ sivil bir rehabilitasyon programı ve bütçesi oluşturulmamış. Bu çocukların öğrenim haklarının yeniden verilmesi, meslek

kazanmaları konusunda teşvik edilmeleri ve bunun kaynaklarının sağlanması şart. Bunlar gerçekleşirken dışlanmamaları da gerekiyor. Kimliklerine ve aidiyetlerine saygılı, şefkatli sivil bir rehabilitasyon elzem. Öte yandan okullara, psikologlara, öğretmenlere çok iş düşüyor. Elbette adalet ve güvenlikten sorumlu birimlerdeki kişilere de. Öte yandan medya bu konuyu unutmamalı... Hâlâ 56 çocuk içerde!

-Yeniden edebiyata dönersek, edebiyatın alternatif dünyası gerçek dünyanın neresine denk düşmeli? Ne kadarını içine almalı? Bunun bir sınırı var mıdır?

-Ben yaşadığım çağla içiçe olmayı seven bir yazarım. Çıkış noktası olarak yaşanan gerçekleri ya da gerçeği baştan çıkartıcı ve kışkırtıcı buluyorum. Ancak sonrasındaki süreç, yani edebiyatın devreye girdiği zaman dilimi... Orası her şeyi yeniden düşünmeye başladığım bir yer. O noktada daha önce yaşanmamış olanı bulmak durumundasınız. Hayali gerçeğe giydirmek ve bu karışımdan yepyeni olanı çıkartmak... Benim edebiyattan anladığım bu. Buna sınır yerine denge diyebiliriz.

EDEBİYAT PERDEYİ ARALAR

-Edebiyat, gerçek dünyayı insanlara anlatmak, bir çeşit “yalancı şahit”lik yapmak zorunda mıdır?

-Edebiyat belki şunu yapabilir: Gerçekmiş gibi görünenin üzerindeki perdeyi aralar. Görmek isteyen o perdenin devamını kendi yöntemleriyle bulabilir. Buradan yaşanan gerçeğe de varabilirsiniz, kendi gerçeğinize de... En azından günümüzdeki edebiyatın işlevselliği bu yönde. Bize akıl öğretmek yerine, aklın ne olduğunu düşündürmesi.

-Hapse atılmış çocukların iç dünyasını yazıyor olmak sizi nasıl etkiledi?

-“Kaf Dağı” romanımda daha çok hissettim bunu. Dört duvar arasında sıkışıp kalma hissi... Zahide'ninki hücreydi ve ben gerçekten orada boğulduğumu hissetmişim. Burada ise eğlendiğim zamanlar oldu. Yalnız değiller duygusu beni rahatlattı. Kahkahalarını duydum. “Kaf Dağı”ndaki Zahide'ninse sadece ağlamasını duyuyordum.

-Hapse atılmış çocuklardan görüştüğünüz oldu mu?

-Diyarbakır'a gittiğimde iki aileyle görüştim. Bu görüşmeyi “Çocuklar İçin Adalet Çağrıcıları” mimarlarından Mehmet Atak sayesinde yaptım. Bir tanesi yeni çıkmış tutuksuz yargılanacak bir gençti, Babası Arif Bey'in, oğluna bakarken, onunla konuşurken gözlerindeki ışıltı hâlâ aklımda. Diğer genç ise o sırada cezaevindeydi. Başta ablasıyla, sonrasında bütün aileyle görüştim. Bu görüşmeler Vatan gazetesinde yayımlandı. Bu konuşmalar esnasında cezaevindeki F.'nin ablası Leyla'dan müthiş etkilendim. İnanılmaz bir direnç vardı ruhunda. Konuşurken, gülerken... Açıkçası çocuklardan çok, onlara destek veren yakınlarının taşıdıkları enerji beni çok etkilemişti. Çocukların davalarını sahiplenişleri, gerektiğinde yanyana durabilmeleri, pes etmemeleri...

-Kitabınız çocuklardan ziyade ilk gençlik çağındaki okuyuculara hitap ediyor. Kitabın onları nasıl etkilemesini bekliyorsunuz? O yaştaki gençlerin ülke gündeminden çok da haberdar olmadıklarını varsayarsak, sizi okuyan bir genç sizce bunları gerçeğin bir parçası olarak mı bir çeşit kurgu gibi mi algılayacak?

-İstediği gibi algılayabilir. Ben buna bir yere kadar yetişebilirim. Bu çocukların ve gençlerin kendileri gibi çocuk ve genç olduklarını görebilmeleri yeterli!

16 Eylül 2010